

KRISTENDOMSUNDERVISNINGEN BETYDER NOGET

Folkeskolefaget kristendomskundskab diskuteres hyppigt. Tit formuleres forestillinger om undervisningen i faget, fx at der undervises for lidt i kristendom, for meget i islam, for lidt i Grundtvig og for meget i livsfilosofi. Ofte siges det også, at eleverne ikke lærer noget, de lærer for lidt, eller de lærer for meget af noget, der burde fylde mindre. Sjældent dokumenteres sådanne udsagn.

Det har tit generet os, at det er sådan. Derfor slog vi til, da vi fik mulighed for at kunne indsamle viden om skolens kristendomsundervisning.

Vi har besøgt tre skoler på Sjælland og her interviewet elever i 3., 6. og 9. klasse, elevernes lærere i kristendomsfaget, skolelederne og skolebibliotekarerne. Ud af den samlede mængde folkeskoler i landet er det få, men vi mener, at vi har fået en viden om kristendomsfaget og kristendomsundervisningens betydning for eleverne, som er generel, og som kan genfindes på skoler i stort set hele landet.

Hvad skal eleverne have ud af undervisningen i faget?

Vi har ikke kortlagt elevernes faktuelle viden om kristendom som et resultat af kristendomsundervisningen. Vi mener nemlig ikke, at kristendomsfagets fagmål foreskriver, at eleverne skal blive i besiddelse af en bestemt mængde reproducerbar viden om kristendommen. Hvis vi havde udarbejdet et spørgeskema over forskellige "kristendoms-kundskaber" og da spurgt eleverne, om de kender den eller hin fortælling fra Det Gamle Testamente, om de kan huske, hvem der i en af Jesu lignelser hjalp en mand, der var blevet overfaldet og røvet, eller om de kan formulere, hvad tro betyder ifølge Luther, ja, så ville vi have testet, om eleverne var i besiddelse af en viden om kristendommen, som vi havde defineret som værende den rigtige viden, og hvem ved om vi havde ret?

Som nævnt mener vi, at kristendomsfagets formål ikke foreskriver, at eleverne som et resultat af undervisningen skal blive i besiddelse af blot parat-viden om kristendommen eller nogle af fagets andre indholdsområder. I selve formålet for faget skriver undervisningsministeriet blandt andet : "Gennem mødet med de forskellige former for livsspørgsmål og svar, som findes i kristendommen samt i andre religioner og livsopfattelser, skal undervisningen give eleverne et grundlag for personlig og ansvarlig stillingtagen og handling over for medmennesket og naturen". Og i undervisningsministeriets signalement af faget fremhæves det at eleverne skal "uddybe deres erfaringer og oplevelser i mødet med det faglige stof". Endelig skriver ministeriet i den

undervisningsvejledning, der er udsendt for faget at "Undervisningens fornemste opgaver bliver altså at bygge bro mellem religionernes selvforståelse og elevernes livsverden, således at indsigterne i det første kan bruges til kvalificering af det sidste".

Der er for os ingen tvivl om at kristendomsfaget er på elevernes skema for deres skyld, ikke for hverken kirkens eller kristendommens skyld. Det er eleverne, der skal have noget ud af undervisningen i faget. Det bekræftes også af folkeskolens samlede formål som folkettinget har vedtaget, her siges netop at undervisningen skal "medvirke til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling". Fagets undervisning skal medvirke i den dannelsesproces, eleverne er i i hele skoleforløbet, derfor skal eleverne lære om fx kristendommen, så de kan udvikles personligt, intellektuelt, socialt, åndeligt mv.

Metode: Interview

Vi besluttede at benytte interview for at undersøge, hvilken betydning undervisningen i emnet kristendom har for skolens elever. Vi mener nemlig jf. ovenstående, at intentionen med undervisningen i fagets er, at den skal få betydning for eleverne og ikke blot blive til gold viden. Når en undervisning får betydning viser det sig f.eks. ved, at nogle af elevernes holdninger og meninger nu formuleres anderledes, at eleverne er blevet udfordret til at tænke sig om og formulere sig om spørgsmål, de ikke før har formuleret sig om, at de er blevet bevidste om, at de i et arbejde med det faglige stof og i diskussionerne om det kan udtrykke en ny personlig viden, som de ikke havde før.

Undervisningens betydning for eleverne

Vores undersøgelse viser, at undervisningen i kristendom ikke får den betydning, at eleverne bliver bekendende kristne. Det er heller ikke målet for folkeskolens undervisning. Afhængig af alder, og til dels køn, får kristendommen, som den læres i skolen, forskellig betydning for eleverne. For langt de fleste elever får kristendommen betydning for deres forståelse af det, de i forvejen er optagede af. Men kristendomsundervisningen får også betydning, fordi eleverne bliver opmærksomme på nye spørgsmål, livs- og trosmuligheder, nye måder at handle og at være på over for andre.

F.eks. får kristendommen den betydning for drengene i 3. klasse, at de nu mener at forstå, at deres egen historie og at det at være dansker og kristendom er tæt forbundne størrelser, mens pigerne i 9. klasse oplever, at de i drøftelse af kristendommens syn på den frie vilje bliver udfordret til at finde sig selv.

Kristendommen ser ud til at være en væsentlig kilde til elevernes holdnings-, menings- og selvafklaringsproces. Kristendom er ikke blot nogle historier, men der er også et indhold, man kan tro på, hvad enten man er kristen eller ej. Dette mulige trosindhold mener eleverne ikke findes i andre historier. Så uanset om eleverne er kristne eller ej og uanset deres alder, oplever de, at kristendommen stiller dem over for nogle spørgsmål og udfordringer, som ikke blot kan besvares en gang for alle. Langt de fleste elever opfatter kristendommen som en særlig kilde til udfordring, ikke mindst fordi deres lærere har samme indstilling. Men for eleverne er kristendom ikke en størrelse, der giver absolutte og indiskutable svar. Mødet med kristendom er ikke et møde med sandheden om, hvordan alt er.

Kristendommen er dog ikke det dominerende tydningsunivers for eleverne. På det yngste klassetrin er eleverne hurtige til at sige, at de tror på Gud, men lige så hurtigt viser det sig, at Gud ikke er det eneste, de tror på. Eleverne er i øvrigt slet ikke sikre på, at Gud har kunnet gøre det, der står om ham. For de større elever opleves kristendommen netop som ét muligt tydningsunivers blandt flere, og et tydningsunivers, som forskellige mennesker har taget forskelligt til sig. Eleverne er åbne for, at andre religioner også vil kunne udfordre dem.

Eleverne tilegner sig viden om kristendom og forholder sig til denne viden. Det skal pointeres, at elevernes viden om kristendom ikke kun stammer fra skolens undervisning. At de forholder sig til deres viden betyder, at de tænker over denne videns sandhedsværdi, troværdighed og relevans for andre og dem selv. Under hele denne proces, som forløber over alle skoleårene, formulerer eleverne efterhånden deres egne holdninger til forskellige spørgsmål.

At viden om og arbejde med kristendommen får betydning for eleverne, betyder nødvendigvis ikke, at undervisningen lykkes eller er god nok. I vores undersøgelse har hensigten ikke været at vurdere om dette var tilfældet.

Elevernes opfattelse af religionen kristendom

Med vores undersøgelse har vi også fokuseret på, hvad det er for en kristendomsopfattelse eleverne har. Hovedparten af de interviewede lærere og elever har den opfattelse, at kristendommen ikke spiller en rolle i danskerens hverdagsliv. I skolen bliver kristendommen, som så meget andet, til et emne i skolens samlede dannelsesprojekt. En af skolelederne formulerer, at kristendom handler om glæde ved livet, men det er ikke en opfattelse, der er fælles for alle skoleledere og lærere. Derimod er deres kristendomsopfattelse, at kristendom er afgørende for at kunne forstå dansk kultur og historie.

Eleverne lægger megen vægt på, at kristendom handler om adfærd. De udlægger f.eks. ikke lignelserne livsfilosofisk eller eksistentielt; lignelserne reducerer de til handlingsanvisninger. Kristendom er for både lærere og elever noget, man kan tro på - lidt eller meget. Det er den enkelte, der afgør, hvad man vil tro på. Og det kan jo også være andet end kristendom. Lærere og elever er ligeledes fælles om at mene, at den enkelte afgør, hvor meget (dvs. hvor seriøst) man skal tro, om det er noget, man gør hele tiden, og om ens tro skal betyde noget for alt i ens liv.

Udfordring for kirken

Endelig har vi undersøgt hvilken betydning skolens kristendomsundervisning har for kirke og kristendom. Meget peger på, at skolens undervisning i kristendom medvirker til, at elevernes billede af kristendom formuleres som et personligt billede, der er anderledes end et "officielt" billede af, hvad kristendom er. Elevernes billede af kristendommen er desuden fragmentarisk og i bedste fald i besiddelse af en egen logik. Et grundlæggende synspunkt hos eleverne på alle klassetrin er, at man kan tage lidt eller meget fra kristendommen, alt afhængig af, hvad man har brug for. Som med alt andet i livet er kristendom noget, man kan vælge eller fravælge, afhængig af ens egne lyster og behov. Samtidig opretholder skolens undervisning kristendommen som kulturkristendom, idet eleverne oplever arbejdet med kristendommens fortællinger og trosudsagn som en udfordring til at tænke egne tanker. Desuden møder eleverne i skolens formidling af kristendommen dennes danske, institutionelle, folkekirkelige udgave, hvor man kan markere nogle af livets store begivenheder, når der er behov for det.

Vi mener, at skolens kristendomsundervisning støtter denne bevægelse hen mod "privat religiøsitet" i kraft af den meget udbredte, generelle, pædagogiske grundantagelse, at det er den enkelte elev, der skal formulere hvad, der er af betydning for ham/hende. Retten til selv at vælge er central i skolens pædagogik. Derved bliver kristendommen som så meget andet noget, der betragtes som en anledning til, at eleverne formulerer deres eget eksistentielle grundlag.

God vilje, men få ressourcer

Sammenfattende for vores undersøgelse har vi i ikke fundet noget overraskende nyt. Andre undersøgelser fra også f.eks. Norge peger i samme retning. Men i vores bog "NOGLE HISTORIER GEMMER JEG LIDT FOR LIVET. Kristendomsundervisningens betydning for skolens elever" dokumenterer vi med citater fra interviewene, hvad lærerne vil med deres undervisning, hvordan der undervises, i hvad der undervises, og det dokumenteres med citater, hvad undervisningen

betyder for de forskellige elever og hvordan man i samtale med eleverne kan skabe en betydningsfuld undervisning.

Selvom vi ikke har fundet noget overraskende nyt med vores undersøgelse, mener vi, at den peger på forskellige vigtige forhold. F.eks. fortæller hovedparten af eleverne, at de er glade for faget - de siger faktisk, at de mener, det er et vigtigt fag - og at hvis de ikke lærer om kristendom og andre religioner i skolen, lærer de det ikke. Uddybende fortalte eleverne, at de jo også møder mennesker, for hvem religion er vigtig, og at det derfor er godt at vide noget om det. Endvidere at de, når de lærer om kristendom og religion, kommer til at tænke mange tanker og dermed også finder ud af, hvad de selv mener. Faget er altså ikke blot skubbet ud på et sidespor af eleverne, men fra elevperspektiv er faget et oplysnings- og personligt dannelsesfag.

Med undersøgelsen er vi gået efter at få viden om, hvilken betydning undervisningen får for eleverne. Om det overhovedet kan lade sig gøre og om vi faktisk har fundet frem til at kunne formulere denne betydning kan naturligvis diskuteres - hvilket vi også håber vil ske. Men for os er der ingen tvivl om, at en eventuel obligatorisk test, prøve, måling, evaluering af elevernes udbytte af undervisningen i faget, bør centrere sig om at afdække, hvilken betydning undervisningen får for eleverne, frem for blot at konstatere, om eleverne kan huske videnselementer, som andre mener er interessante. Med vores interview mener vi at have peget på, hvordan det i samtale med eleverne er muligt at få indkredset og formuleret, hvordan undervisningen får betydning for deres holdninger, meninger, selvopfattelse, forståelse for religions betydning for andre mv. På www.NogleHistorier.dk ligger vores interviewmateriale med spørgsmål, interviewguide og metodiske overvejelser til fri afbenyttelse.

Lærerne i faget er meget optagede af at give en god undervisning og de får god opbakning fra deres skoleledere. Men lærerne kæmper virkelig op af bakke. På skolerne er der generelt kun meget ringe og dybt forældede undervisningsmaterialer til rådighed, lærerne kommer ikke på efteruddannelse i faget, og der findes ikke mere en faglig-pædagogisk forskning, der handler om skolens religionsundervisning. I vores velhavende land er der ikke penge til det. Dét kan vi simpelthen ikke være bekendt: et så betydningsfuldt fag kan ikke kun holdes i live i kraft af lærernes gode engagement, der er brug for ressourcer og politisk velvilje, så lærernes muligheder for at styrke undervisningen kan øges.

Kronikforslag til Kristeligt Dagblad, ultimo september 2005

Irene Larsen & Peter Green Sørensen, seminarielektorer på Frederiksberg Seminarium.